

Berlijn in delirium door kunst

Kunst uit Museum of Modern Art in Neue Nationalgalerie

Achtergrond - 26 maart 2004

(26 maart 2004) Het is zonder enige twijfel dé happening van het jaar op het terrein van kunst en cultuur in Berlijn: de tentoonstelling van ruim tweehonderd meesterwerken van het wereldberoemde Museum of Modern Art uit New York in de Neue Nationalgalerie. Tot eind september valt de canon van de moderne kunst te bezichtigen in de Duitse hoofdstad.

Kunst uit Museum of Modern Art in Neue Nationalgalerie

Een bezoek aan de tentoonstelling staat gelijk aan een reis door de moderniteit. Op een steenworp afstand van de hypermoderne Potsdamer Platz, in de schaduw van de recente hoogbouw die symbool staat voor de koortsachtige transitie die Berlijn de laatste jaren heeft ondergaan, ligt de Neue Nationalgalerie, de transparante, 'zwevende' constructie van glas en zwart staal, die vooral 'klassieke moderneren' uit Duitsland herbergt. Een toepasselijker plek voor moderne topstukken is nauwelijks denkbaar. En bij binnenkomst gaat de betoverende tocht meteen verder: in de eerste expositieruimte stuit men direct op de fonkelende 'Sterrennacht' van Van Gogh, broederlijk omarmd door werken van Cézanne en Gauguin. En in de belendende zaal drie werken van de Amerikaanse schilder Edward Hopper. Daaronder zijn verstilde 'House by the railroad', het eerste werk dat het MoMa in 1930 aanschafte. Hoogtepunt van de tentoonstelling vormt het immens grote doek 'La Danse' van Henri Matisse, uit 1909. In hun rondedans voor een achtergrond van groen en blauw versmelten vijf vrouwen tot een harmonieus geheel, een gracieus beeld dat pure levensvreugde uitstraalt. En zo gaat het verder, van de laatimpressionisten via het expressionisme tot de bekendste representanten van de Popart. Een wandeling door de expositie is een wandeling door de twintigste eeuw.

Toch is er één nadeel: het is druk, heel druk. Met zoveel bezoekers ontbreekt eigenlijk de rust, die nodig is om echt te kunnen genieten van alle weldaad aan de wand. Bezoekers verdringen zich voor de doeken, er wordt hardop gepraat. Maar door de drukte ontstaat tegelijkertijd ook een ambiance die anders, en vooral sfeervoller is dan wat men gewend is bij musea. De gebruikelijke sereniteit maakt plaats voor een ongedwongen omgeving. Her en der geven zogenaamde

"MoManizers", sportief geklede jongens en meisjes, tekst en uitleg bij de schilderijen. Het publiek wordt bij de tentoonstelling betrokken, levendige discussies over persoonlijke voorkeuren zijn het resultaat. Tot irritaties leidt dit niet; eerbiedige concentratie voor de adembenemende werken weerhoudt de bezoekers ervan in storende luidruchtigheid te vervallen.

New York en Berlijn

De expositie vormt een indirect gevolg van de verbouwing die het MoMa in Manhattan ondergaat. Het museum breidt uit, en om opslagkosten te besparen werd besloten een deel van de collectie elders in bruikleen te geven. Dat de Neue Nationalgalerie uiteindelijk de gelukkige is geworden, is eigenlijk niet meer dan logisch. De kunsttempels in New York en Berlijn hebben banden, die teruggaan tot een ver verleden. De eerste directeur van het MoMa, Alfred H. Barr Jr., ontdekte de kunst in het Berlijn van de *roaring twenties*, toen de stad in velerlei opzicht symbool stond voor de moderniteit. Barr was vooral gecharmeerd van het werk van [Ludwig Mies van der Rohe](#), de latere architect van de Neue Nationalgalerie die, op de vlucht voor de nazi's, in 1938 in exil ging in Amerika. Zijn archief wordt vandaag de dag beheerd door het MoMa. En zoals hij waren er meer. Picasso bijvoorbeeld, en Beckmann: beroemde expressionisten, die tijdens de nazi-heerschappij in Europa, in New York een veilig onderkomen vonden voor hun werk. Ruim een halve eeuw na dato brengt de kunstluchtbrug hun werk nu tijdelijk terug naar huis. De Nationalgalerie gaat zelfs zo ver om in een persmededeling te reppen van het "belichten en verlichten van de complexe verhouding tussen Duitsland en Amerika" - haar eigen expositie als transatlantische bruggenbouwer. Dát gaat misschien net iets te ver, maar het zij haar vergeven: Berlijn verkeert momenteel in een staat van dronkenschap en delirium, en de alcohol heet MoMa.

Mark Schenkel is student Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam en schrijft regelmatig artikelen voor het Duitslandweb. Momenteel studeert hij aan de [Humboldt Universität](#) in Berlijn.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2248/berlijn-in-delirium-door-kunst>